

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Р.О. Пильнік

«_____» _____ 2023 р.

Реєстраційний No _____

«_____» _____ 2023 р.

**КОЛОРИСТИЧНІ ЗАДАЧІ У КВІТКОВОМУ НАТЮРМОРТІ (ОЛІЙНИЙ
ЖИВОПИС)**

Кваліфікаційна робота
студентки групи ЗОМ-19
ступеня вищої освіти «бакалавр»
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)

Пархоменко Єлизавети Олександрівни

Керівник: Ст. викладач

Труфкін Анатолій Дем'янович

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Пархоменко Єлизавета Олександрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчестності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надала і не одержувала недозволину допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчестності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Натюрморт як жанр в образотворчому мистецтві	7
1.1 Художні основи натюрморту в живопису	7
1.2 Особливості ставлення українського натюрморту 20-21 століття.....	15
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. Методика виконання кваліфікаційної роботи на тему "Квітковий натюрморт в олійному живописі"	22
2.1 Особливості олійного живопису при створенні натюрморту.....	22
2.2 Значення пошукового матеріалу та етюдів до кваліфікаційної роботи..	24
2.3 Послідовне виконання оригіналу "Квітковий натюрморт".....	25
Висновки до розділу 2.....	27
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	32
Додатки А.....	32
Додатки Б.....	41

ВСТУП

Натюрморт здавна вважається найкращою школою реалістичного живопису, де осягають закони колірної гармонії та гнучкості форми, опановують техніку та вчаться творчому ставленню до природи. Точна передача форми і кольору предметів означає передачу пропорцій, об'єму, матеріальності, просторового положення і характеру предмета в цілому мальовничому натюрморті за допомогою композиції, перспективи і колірних співвідношень. Ці якості реалістичного зображення спрямовані на розкриття естетичних якостей і краси предмета.

Художники починають навчання живопису з натюрморту. На основі натюрморту викладаються основи живопису. Це насамперед натюрморт. Його ще називають навчальний натюрморт, академічний натюрморт або постановочний натюрморт. Від творчого натюрморту навчальний натюрморт відрізняє те, що він має сувору мету - дати учням основи мистецтва, спонукати їх мобілізувати свої пізнавальні здібності та займатися самостійною творчою діяльністю. Вивчення натюрморту є одним з основних предметів живопису. Натюрморт - один з провідних жанрів художньої освіти. Натюрморт допомагає студентам розвивати свій художній смак і творчо використовувати набуті знання та навички. Відносно постійний і незмінний характер колориту неживих предметів створює умови для уважного вивчення природи і практичного засвоєння основних законів живопису.

Однак написання натюрморту - процес творчий. Саме тому цей жанр займає особливе місце в мистецтві. Як і інші жанри, він допомагає художникам самовиражатися. Натюрморти можуть містити в собі приховані смисли, духовні пориви та складні закономірності подій. Натюрморт, як і інші види мистецтва, є відображенням душі художника. Натюрморт - це вища математика мистецтва живопису. У натюрморті не ховаються за літературним сюжетом або монументальністю задуму - є тільки майстерність і світогляд майстра. Тут художника видно як на долоні: чи є йому що сказати світові і чи має він право

взагалі звертатися до світу. До цього жанру часто тяжіють майстри живопису, і навіть художники, які працювали в інших галузях, пишуть чималу кількість натюрмортів у цьому жанрі.

Тема моєї дипломної роботи була обрана не випадково. Натюрморт як жанр мистецтва мені добре відомий. Прийнято вважати, що натюрморт - це застигла частина життя. Тому через натюрморт можна передати красу, швидкоплинність і миттєвості життя. Проте натюрморт - один з основних жанрів, над яким почали працювати художники. Тож давайте познайомимося з цим самостійним жанром живопису за допомогою визначень термінів, історичних довідок та творів великих художників.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі та розкритті ролі натюрморту в образотворчому мистецтві, практичному визначенні важливості предметного оточення в створенні композиції живописного натюрморту.

Завдання:

1. Зробити аналіз наукової та методичної літератури за темою кваліфікаційної роботи .
2. Проаналізувати художні основи натюрморту в живописі.
3. Розглянути особливості ставлення українського натюрморту 20-21 століття.
4. Вивчати значення кольориту у створенні натюрморту.
5. Визначити значення пошукового матеріалу та етюдів до кваліфікаційної роботи .
6. Розглянути послідовність виконання оригіналу "Квітковий натюрморт".
7. Виконати полотно олія.

Об'єкт дослідження – натюрморт, як жанр образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження – натюрморт з використанням технічних засобів уяви для передачі предметного оточення людини.

Методами дослідження стали: теоретичні аналіз мистецтвознавчої та методичної літератури з проблеми дослідження; Систематизація та класифікація історичних явищ і процесів; узагальнення та систематизація отриманих практичних результатів.

Практичне значення отримані результати є практичним і методичним дослідженням умов виробництва художніх творів у жанрі натюрморту та можливостей використання розроблених теоретичних і практичних матеріалів і результатів.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить **47** сторінок, основний зміст роботи викладено на 25 сторінок.

РОЗДІЛ 1. НАТЮРМОРТ ЯК ЖАНР В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1 Художні основи натюрморту в живописі

Краса - у дрібницях. Не обов'язково брати в руки пензлик і виходити на вулицю, щоб малювати або шукати екзотичні ідеї. Натхнення чекає на вас тут і зараз, у звичайних речах, таких як підвіконня вашої спальні чи кухні. Воно навіть може бути заховане у вазі з квітами, кошику з фруктами або атмосфері звичайної сімейної вечери. Погляньте ще раз навколо себе. Є багато предметів, які гідні опинитися на полотні.

Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва має великий живописний вплив. Він не лише розкриває зовнішню матеріальну сутність предметів, крім конкретного зображення предметів, натюрморт може в образній формі передавати основні аспекти життя, відображати час і важливі історичні події. Натюрморт є також ефективним засобом виховання ідейно-естетичних почуттів людей, формування їхніх смаків понять та уявлень. Ще одне призначення натюрморту полягає в тому, що він слугує своєрідною творчою лабораторією для художників де вони виявляють і вирішують різноманітні професійні проблеми та вдосконалюють свою майстерність. Особливістю натюрморту є те, що його можна ставити і писати в різних умовах зокрема при денному світлі в приміщенні при штучному освітленні та на відкритому повітрі.

Натюрморт - дослівно від фр. *nature morte* - мертва натура, жанр в образотворчому мистецтві. У натюрмортах зображуються дарунки природи (плоди, квіти, риба, дичина тощо), а також побутові речі (столове начиння, вази і т.п.) [1]. Як самостійний жанр живопису був створений голландськими художниками у 17 столітті. Сам цей термін з'явився у 18 столітті і відображав негативне сприйняття натюрморту академічною спільнотою, яка надавала перевагу жанру "живої натури" та "високої культури" [10].

Погляд на жанр натюрморту показує, що він має унікальний принцип. Натюрморт стає витвором мистецтва тоді, коли художник трактує свій предмет,

особливості композиції форм і колірної гами як єдине образне ціле. У порівнянні з тематичними картинами і пейзажами, творчий натюрморт дає художнику більше свободи у виборі розташування предметів і в міру необхідності змінювати, переміщати або прибирати їх, в кінцевому підсумку змінюючи візуальний рівень сцени. Загальна композиційна робота зосереджена на проблемі розміщення натюрморту на екрані. Визначається висота і ширина натюрмортної групи, глибина різкості, розмір об'єктів і ступінь колірного контрасту, формат і розмір зображення, положення центру композиції, знаходять тональні і колірні рішення і шукають оптимальну композицію, в якій вирішуються проблеми рівноваги і пропорцій [9].

Композиція в образотворчому мистецтві - це побудова художнього твору, зумовлена змістом, характером і призначенням його; розташування основних елементів і частин художнього твору у певній системі і послідовності, способи поєднання образів і сукупність усіх засобів їх розкриття [2].

Композиція має свої основні закони, оволодівши якими художник може не тільки зробити аналіз художнього твору, а й грамотно створювати свої власні.

Зкон єдності змісту і форми. Зміст і форма - дві сторони одного цілого у творі мистецтва. Якщо художник для втілення змісту свого задуму вибрав відповідну форму, то глядач, не звертаючи уваги на плоскість полотна, перебуватиме під владою художнього образу і сприйматиме зображення ніби в реальному просторі.

Закон цілостності зобов'язує художника підкоряти всі елементи й частини твору його ідейному задуму, другорядне - головному. Він проявляється у співвідношенні персонажів сюжетного центру з іншими групами і середовищем, у якому вони знаходяться, у визначеності й узгодженості поз і рухів фігур, у цілістному просторі, колориту й тонових відношень [2].

Закон типовості. Цей закон вимагає, по-перше, щоб персонажі твору сприймалися не тільки як конкретні особи, а й як узагальнені, збірні образи, що розкривають перед глядачем епоху, характери, умови праці, побуту того чи іншого класу.

Закон контрастів. У природі зустрічається багато контрастів: контрасти розміру (великий і малий), контрасти форми (товстий і тонкий), тональні контрасти (світлий і темний), ти (зелений і червоний) тощо.

Закон підпорядкування всіх закономірностей і засобів композиції ідейному задуму вимагає від художника створення цілісного, високохудожнього й ідейного твору.

Закони композиції не залежать від особливостей різноманітних шкіл, творчих особливостей окремих художників, а тому вони об'єктивні. Закони діють у взаємозв'язку на всіх етапах роботи над композицією.

У композиції використовуються різні види ритму: лінійний, тональний і хроматичний. Особливу роль відіграє контраст. Він підкреслює певні частини зображення, роблячи їх більш-менш помітними. Робота, що складається з ледь помітних світлових коливань, виглядає монотонною, одноманітною і позбавленою живописної виразності, тому що в ній немає "іскри", яка б привертала увагу глядача. Різні види композиції (масштаб, тембр) створюють напругу і динамізм. На відміну від симетрії, динамічні зображення створюються шляхом різкого зміщення центру композиції від осі картинної площини. У таких випадках ритм покликаний забезпечити візуальну рівновагу мас [2].

Ритм організовує зображення. Він формує структурну основу натюрморту і створює візуальний каркас, який спрямовує наше зорове сприйняття. Візуально зіставляючи одні елементи зображення з іншими, він виділяє головні елементи і фокусує на них увагу. Однак ритм, необхідний для створення натюрморту, не може бути створений жодним повторенням. Зайві ритми можуть ускладнити композицію, зробити її сухою і невиразною. У зв'язку з цим слід уникати навмисного розміщення об'єктів. Почергове розташування світлих (або точок) і темних об'єктів ускладнює об'єктивне сприйняття тіла глядачем. Таке чергування створює варіативність і дисгармонію в загальному тональному діапазоні. Це стосується і кольорових поєднань. Необхідно створити гармонійний ритм і плавний перехід від одного елемента до іншого.

При виборі формату важливо також враховувати, скільки вільного місця є зліва, справа, зверху і знизу. Найвигідніше розмістити головну групу на задньому плані, що трохи зменшить розмір зображення, але збереже повітряну перспективу від переднього плану до глибини екрану. Якщо з одного чи іншого боку формату є значний вільний простір, відбудеться сильне змішування смислових, візуальних і композиційних центрів у протилежних напрямках. У таких випадках натюрморт буде виглядати перевантаженим в одній частині маси, що спричинить дисбаланс у композиції [2].

Світ предметів у натюрморті завжди спрямований на виявлення об'єктивної неповторності, унікальності та краси. Водночас, це, безумовно, світ людини, який відображає її спосіб мислення, відчуття та життя. Предмети - це мова, якою розмовляє художник, і художник повинен володіти цією мовою. Художник виражає повноту життя в пучку зелені, витонченість природи в морській мушлі, радість щоденної праці в кухонному приладді, цілий всесвіт у скромній квітці.

Перед тим, як сісти за мольберт, художник готує необхідні об'єкти в кімнаті відповідно до смислового завдання. Це завжди предмети, зафіксовані в реалістичному просторі. Залежно від об'єкта розрізняють різні види натюрморту:

Букет - це різновид квіткового натюрморту. У голландському натюрморті існувало три типи букетних композицій: радіальні (в яких стебла квітів виходять з однієї точки) і головні квіткові фігури, розміщені там, де стебла зустрічаються. Другий тип - це композиція, в якій квіти заповнюють весь простір полотна, як килим, вибудовуючи вертикальну ієрархію кольорів та їхніх значень. Третій тип композиції букета - трикутна, з найголовнішою квіткою, що утворює центральну вісь, та іншими квітами, розташованими симетрично навколо неї. Якоб де Хейн був одним з перших художників, які почали зображати вази в 17 столітті (Рис.А.1.5) [3].

Символіка квітів у голландському натюрморті:

Ірис - знак Діви Марії;

Білі троянди - символ платонічного кохання, чистоти;

Червоні троянди - символ пристрасного кохання; символ Діви Марії;

Біла лілія - символ чистоти Діви Марії;

Будяк - символ зла;

Гвоздика - символ пролитої крові Христа;

мак - алегорія сну, забуття, символ одного зі смертних гріхів - лінощі;

анемон - допомога у хворобі;

тюльпани - символ швидко минає краси, розведення цих квітів вважалося одним із самих марних і марних занять; тюльпан також символізував кохання, співчуття, взаєморозуміння;

білий тюльпан - хибне кохання,

червоний тюльпан - пристрасне кохання [4].

"Завтрак"- зображення являє собою стіл накритий білою скатертиною з розміщеним на ній металевим посудом і начинням (з годом з'являються дичина, віно і пироги; дорогий посуд із срібла, глеки тощо). Ріннім представником став Пітер Клас. Овальні і закругленні форми основні особливості його картин, а предмети, розміщені на різних планах, що підкреслює тривимірність просторового побудовання [19]. Прикладом є картина "Трубки и жаровня" (Рис.А.1.1). Чітко показує основні складові натюрморту: бокал вина, жаровні з вугіллям, навскис лежачих пучки соломи і трубок та її колорит в сірих тонах.

Згодом з'являються твори "Завтрак з рибою" - місцем появи рибного натюрморту стало місто Гаага. Деякі художники в Схевенінгені не лише розписували пристані, а й створювали спеціальні натюрморти з рибами та морськими тваринами. [13]. Основоположником став Пітер де Пюттер "Риби і кувшин на столі" (Рис.А.1.2).

У кухонному натюрморті на задньому плані зображувалися господині, кухарі та слуги, а на передньому - посуд, м'ясо, риба та багато овочів [4]. Прикладом такого виду натюрморту є картина Франсуа Рейкхальса "Кухня"

(Рис.А.1.3), ретельно виписані різні овочі, які оточують масивні предмети. Скромна, в темному одязі жінка сприймається лише доповненням к натюрмону.

Тональний натюрморт - монохромний натюрморт.

Родоначальниками тонального голландського натюрмону були харлемські художники Пітер Клас та Віллем Клас Хеда (Рис.А.1.8).

Після заключення Мюнстерського миру з Іспанією в 1648 році зміцнило становище голландської буржуазії і започаткувало нову еру в розвитку мистецтва Голландії. Буржуазна верхівка порвала з демократичними тенденціями після революційних років. Простота звичав змінилася потягом до розкоші [14].

З'явився вид розкішного натюрмону - натюрморти з дорогоцінними інструментами, вишуканими стравами та іншими предметами, що символізують аристократичну культуру. Художники прагнули к гармонії кольорів, групують предмети важкими комбінаціями, де переплетаються лінії та перехрещуються форми, а колорит будується на гармонійних друг з другом кольорів і освідчуються м'яким теплим світлом. Основоположником жанра розкішного натюрморта був Ян Давидс де Хем (Рис.А.1.4).

Ванітас, Суєта суєт - найбільш інтелектуальним різновидом натюрмону, що вимагає від глядача знання Біблії та традицій релігійної символіки. Ванітас нагадував про швидкоплинність життя, марність задоволень і неминучість смерті [18]. В творах голландських художників, цей вид натюрмону придбав значення філософського характеру (Рис.А.1.6). Символіка предметів у голландському натюрморті:

Череп - нагадує нам про неминучість смерті і символізує слабкість людського життя;

Хліб - символізує тіло Господнє і разом з вином представляє Євхаристію;
мильні бульбашки: символізують стислість життя і раптовість смерті;
медичні інструменти: нагадують нам про хвороби та слабкість людського тіла;

Гаманець, скринька - нагадують про красу і привабливість жінки, а також про смертельні гріхи марнославства, самозакоханості та зарозумілості;

Руїни - символізують швидкоплинність життя тих, хто колись там жив;

Зброя є символом влади і могутності, знаком того, що не можна забрати з собою в могилу;

Корони, папські діадеми, скіпетри та скіпетри монархів і вінки з листя - знаки тимчасового земного правління на протигагу небесному світопорядку. Подібно до масок, вони символізують відсутність власника [18].

Обманка - художник намагався намалювати натюрморт так, щоб він виглядав так, ніби справді висить на полиці чи стіні [19]. Майстерами обманного натюрморту був учні Рембрандта Самюел ван Хогстратен (Рис.А.1.7).

Мисливські натюрморти є представниками голландського натюрморту 17-18 століть. У Нідерландах цей жанр був відомий під назвою "мисливські трофеї". Мисливські натюрморти були пов'язані з мисливськими захопленнями заможної буржуазії та аристократії. Найбільшими майстрами мисливських натюрмортів були Мельхіор де Хондекутер та Ян Батіст Венікс. На багатьох натюрмортах Хондекутера вбита дичина зображена поруч із живими тваринами, що робить їх дуже виразними та динамічними (Рис.А.1.9). Венікс часто малював дичину на тлі парку. Зелень дерев у поєднанні з теплими тонами хутра та пір'я тварин створюють дуже виразний і барвистий образ [13] (Рис.А.1.10).

У малюнку об'єкти зображуються за допомогою лінії, світла і тіні. Так само, як кожен об'єкт має свій колір, так і тут існує багато традицій. Лише відтворюючи світлотіньові характеристики та матеріальну форму об'єкта на папері, ми можемо його "впізнати". Живопис не характеризується цими рисувальними конвенціями. У живописі фарба відтворює об'єкт таким, яким ми його бачимо. Нерозривна єдність фарби, кольору, світлотіні та лінії є основним засобом живопису. Колір - основний засіб живопису. За допомогою кольору

художник передає свої почуття та думки, створює зображення на площині, фоні та об'ємі реальних об'єктів.

Кольорит - це система колірних відношень, що утворює певну єдність і є естетичним вираженням барвистого розмаїття дійсності. Колір є одним з найважливіших засобів емоційної виразності та невід'ємним компонентом художнього образу твору [9].

Поняття *кольору* пов'язане з визначенням світла. У художній практиці ми приймаємо вузьке визначення світла як візуально сприйманого енергетичного випромінювання. *Колір* - це частина світлового випромінювання, що сприймається нашими очима, або безпосередньо від джерела світла, або відбите від поверхні. Колір поверхні визначається світлом, яке вона освітлює, і частиною світлової енергії, відбитої цією поверхнею. Поверхня, яка відбиває всі світлові промені і розсіює їх на всі боки, є білою, поверхня, яка поглинає майже всі світлові промені, є чорною, а поверхня, яка відбиває частину світлової енергії і поглинає її, є кольоровою [7].

Колір має широкий спектр характеристик, таких як відтінок, світлота і насиченість. Колір також може викликати відчуття, відмінні від кольору, такі як свіжість, легкість, прохолода і навіть запах. Основні властивості кольору: Барвистість та ахроматичність. Є такі властивості кольору:

Відтінок - те, що ми називаємо кольорами в повсякденному житті (червоний, фіолетовий, зелений, жовтий) - це кольори, що визначаються довжиною хвилі. Це характеристика кольорових кольорів, де колір можна назвати червоним, жовтим, синім, блакитним тощо. Людське око може розрізнити 150 відтінків кольору.

Насиченість - це міра різниці між кольором і сірим. Насиченість визначається як міра того, наскільки даний відтінок близький до кольору чистого спектра.

Світлість - це міра різниці між певним кольором і чорним (характеристика ахроматичних відтінків). Світлість можна оцінити, порівнюючи з відтінками сірого за шкалою.

Хроматичні кольори - це всі кольори (крім білого, сірого та чорного).

Ахроматичні кольори - це білий, сірий і чорний. Повна відсутність кольору. У спектрі немає назв кольорів. Відрізняється лише яскравістю і не має відтінку. Хроматичні кольори є кольоровими. Вони характеризуються трьома колірними властивостями: насиченість, тональність і світлота [16].

1.2 Особливості ставлення українського натюрморту 20-21 століття

Розвиток мистецтва в Україні сягає своїм корінням у сиву давнину: До 17 століття ікона залишалася основним видом мистецтва в Україні; в 17 і 18 століттях художня школа Києво-Печерської лаври та Києво-Могилянська академія відіграли важливу роль у розвитку національного мистецтва. Мистецтво живопису розвинулося в другій половині 18 століття. У той же час багато талановитих молодих українців почали навчатися і працювати в Петербурзькій академії мистецтв. Наприклад, найвідомішими художниками того періоду були Дмитро Левицький з Києва, Володимир Боровиковський з Миргорода [12].

Наприкінці 19 - на початку 20 століття в українському мистецтві помітна різниця між реалістичним поколінням, сформованим під впливом передвижників, і молодими художниками, які прагнуть досліджувати нові форми і методи виробництва. Хоча побутовий жанр залишається популярним, його ідейно-естетичні засади змінюються. Розвиток сюжету втрачає першочергове значення, а живопис більше не зосереджується на морально-дидактичних парадигмах, характерних для мистецтва середини 19 століття. Від узагальненого трактування типу художники звернулися до особистісно-психологічного ліплення за допомогою образотворчих засобів. Для живопису кінця 19 століття характерне збільшення акцент на композиційних ритмах та посилення емоційності кольорів і тонів [12].

Саме натюрморт виражає внутрішній системний зв'язок українського народу з природою, езотеричне пізнання свого рідного краю через людське

життя, магію та особливий глибинний зв'язок виготовлення речей, особливості інтелектуального життя, в якому кристалізується менталітет.

Однію з українських художниць, яка гарно писала натюрморти на своїх полотнах була Катерина Білокур. Її картини "Натюрморт з хлібом"(Рис.А.1.11), " Кавун, морква, квіти" (Рис.А.1.12) та інші. Слід зазначити, що в роботах Катерини Білокур співіснують два виміри з образами двох різних натур. Один із них - тривимірний світ, у якому вона провела свої шкільні роки, а другий - світ "художника", змішаний із фантазією, створений повністю за її особливими законами. Натюрморти першої групи розташовані на межі між двома вимірами: реальністю і фантазією.

Перевага народності властива художниці Т. Галькун. В її творах відображено м'яку енергію серця української культури та елегійність завдяки символічній формі написання картин. Реалістичні натюрморти художниці мають фольклорний характер, оскільки обрана тематика є традиційною і втілює ментальність українського народу. В натюрмортах немає грубості, випадковості або задумливості. Незважаючи на свою інтимність, вони немов приживаються в будь-якому інтер'єрі, надаючи йому чогось домашнього і наповнюючи його інтимною атмосферою. З формального боку, картина художниці, незалежно від її розміру, завжди має глибину простору ("Натюрморт з трояндами", "Гриби і виноград"). Предмети, зображені на її картинах-натюрмортах, прості, невибагливі й оточені теплом і прихильністю. Барвисті польові квіти та традиційні українські предмети домашнього вжитку (кошики, глеки, рушники, прикраси), відчуття неповторності яких переповнюють художницю ("Бабусине вікно" , "Пасхальний натюрморт" (Рис.А.1.13)).

Картини Т. Галькун вирізняються жіночністю і теплотою, що виражається у виборі предметів, особливій гармонії композицій і колірній гамі натюрмортів. Тільки жінка з витонченим смаком і об'ємним поглядом художника може точно знайти тонально збалансовані акорди найтонших відтінків різноманітних кольорів і привести їх до повної загальної гармонії. Її роботи по суті своїй

націоналістичні, символізують традиції та духовність української культури [11].

Чуйне відчуття природи, щире захоплення природою, прозорість і легкість образу, безпосереднє мальовниче вираження почуттів і вражень від навколишнього середовища - основні особливості картин Миколи Гроха, який з 1993 року - організатор та директор Художньої студії Національної спілки художників України при Центральному будинку художників у м. Києві [14].

У його роботах відчувається напруга, широкий інтерес і відповідність епосі; М.Грох працює аквареллю, тож натюрморти цього митця - це особливий світ кольору і форми ("Ляльки", "Натюрморт з металевим посудом і писанками" (Рис.А.1.14), "Весняний вибух", "Мушлі"). Тихе життя простих речей у роботах митця глибоко осмислене і вражає мудрістю та органічною, природною гармонією композиції. Його акварелі легко упізнаються за особливою кольоровою гамою, поєднанням світлих бузкових, рожевих, перламутрових, сріблястих кольорів та пастельних золотавих, вохристих, червоних відтінків. Автор демонструє багатогранність оточуючої нас природи, не лише застосовуючи великий спектр складних кольорів, а й завдяки використанню у постановці відображення натури у дзеркалі або склі ("Голубі іриси в металевій вазі").

Особливістю М.Гроха є трансформація форми предмета, яка розкриває суть речей, вносить алгоритм випадковості в живопис натюрмарту і показує важливість гармонійного співіснування екранного фону і основного об'єкта, предмета і його оточення ("Натюрморт з лимоном" (Рис.А.1.15)). Глядач відчуває ставлення художника до тієї чи іншої квітки як до надзвичайно тонкого матеріалу, що несе в собі частку світового розуму і гармонії ("Бузкові іриси", "Іриси на склі, іриси з хрестом", "Водозбір у циліндричній вазі").

Юрій Камишний - видатний український художник. Його реалістичні натюрморти - це тихе життя речей, приховане від галасливих очей і метушні буття й оповите своєю внутрішньою таємницею. Гриби, розсипані на дерев'яній лавці, перевернутий кошик, вкриті росою яблука в горщику - ці казкові

натюрморти натхненні українським лісом "У лісника" (Рис.А.1.16). Кожен предмет на полотні має свою історію і несе на собі сліди довгого життя - дірку в кошику, слід нагару на сковороді. Філософія картини проста і водночас всеосяжна, як мудрість лісника, який осягнув сенс існування в тиші природи. В кожних натюрмортах Ю. Камишина - це Україна, втілена в предметах, таких же старих, як кіптява і дірки в її історії. Традиційні реалістичні картини художника дуже емоційні, але далекі від солоденького кітччу. Художник вірний своїй національності, його полотна сповнені спогадами про дім його батька та сімейну історію. Найголовніше, він зберігає своє коріння.

Його висока культура живопису визріла в колористичній мові імпресіонізму. Діапазон його робіт був надзвичайно широким: портрети, натюрморти і, перш за все, пейзажі, П. Волокідін завжди цікавився проблемою кольору і дослідженням колірної виразності: "Натюрморт з червоним підносом"(Рис.А.1.17) [9].

А. Ерделі був неординарним художником. Він вивчав нові досягнення європейського мистецтва. Роки, проведені в Парижі, Мюнхені та інших містах, вплинули на його образне розуміння. Але найважливішим для митця стало розуміння принципів кольорової гармонії, притаманних творам імпресіоністів та постімпресіоністів. Так народилася нова естетика твору. Акцент робиться на святковій декоративності та свободі пензля, який здається ескізним і незавершеним. (Рис.А.1.18).

Вплив народної культури на формування українського натюрмортного живопису можна чітко простежити як втілення цілісного розуміння мистецьких традицій у поєднанні з здобутками народного мистецтва. З одного боку, для сучасного українського натюрмортного живопису чітко характерним є дотримання академічної форми, натури та кольору, з іншого - це експресивний, спонтанний та інтуїтивний живопис зі зверненням до народної традиції стилізації. Особливе усвідомлення сакральної реальності та міфологічне ставлення до повсякденних речей і життя в поєднанні з фантастичними ідеями, навіяними фольклорними мотивами й етнографічними артефактами, є

наріжними елементами у формуванні художньої думки країни. Водночас традиційний український натюрмортний живопис далеко відходить від фольклору і творчо переосмислює природу та сутність народного мистецтва і народних типів, що знаходить відображення в сучасному живописі жанру.

Приклади трансформації мистецького сприйняття проявляються в сучасних митцях через характерну дистанцію від об'єкта сприйняття, холодне хроматичне бачення, пов'язане з мотивами з давньої народної поезії, де засоби вираження, особливо колір, світло й тінь, набувають самодостатності й образного поліфонічного звучання. Онтологічно вкорінений у повсякденному житті та предметному середовищі, майстер натюрморту функціонує як медіум і транслятор історичної пам'яті в закодованій формі оригінальної картини, що має кармічний зв'язок, вони розпізнаються на рівні підсвідомості.

Сучасні майстри жанру доводять своїми роботами, що вони не обмежуються зображенням українських символів (вишиванка, вібурнум, квіткові композиції). Навіть за відсутності традиційних атрибутів в українському культурному просторі етнічна ідентичність об'єктивно існує. Етнічні стилістичні особливості виникають на основі переосмислення цих об'єктивних і суб'єктивних чинників у поєднанні зі спонтанними доісторичними проявами. Збереження національної ідентичності має загальнокультурний статус як засіб забезпечення зв'язку поколінь, що, своєю чергою, здатен протистояти тотальному споживанню та розпаду міжособистісних стосунків.

Український натюрмортний живопис - це динамічна структура, що містить глибинні пласти доісторичної пам'яті, символічно розкритої в різноманітних формах, образ, що закарбував інформацію від витоків людської історії, етнічної та національної ідентичності у специфічній символічній формі.

Загальною тенденцією, що об'єднує українських художників, є взаємозв'язок художньої спадщини нашої країни з європейською культурою. Під час нашої багатовікової історії накопичено цінний художній досвід не тільки в методах і способах живопису, а й у методах і способах натюрморту.

Не тільки методи і способи живопису натюрморту, а й накопичення цінного мистецького досвіду, було процесом формування більш складного погляду на світ. Вивчаючи і простежуючи розвиток українського натюрмортного живопису та живопису загалом, можна віднайти тісні зв'язки з іншими країнами, митцями та напрямками живопису. Функція мистецтва - соціальна. Мистецтво кожної нової епохи відображає стан своєї культури, хоче воно того чи ні.

Реалізм - найдавніший предок і водночас завжди наймолодший нащадок. Справжнє мистецтво може бути створено тільки в союзі традицій, заснованих на досвіді минулого, та інновацій, народжених сучасним життям. Нерухома природа живе тихо, і тільки пильний погляд художника виявляє її приховану сутність. Живопис натюрморту знаходить свою естетичну цінність у знайомих повсякденних предметах. Він розкриває "почуття" речей, "відчуття" речей, здатність бачити крізь спосіб життя, осягнення краси - все це розкриває почуття прекрасного, яке може бути притаманне тільки художнику - сучаснику свого часу [12].

Сучасний український натюрмортний живопис можна схарактеризувати як символічне відображення історії українського народу, що об'єктивує національну специфіку культурної системи "народ-об'єкт" як царини вираження звичаїв, традицій, певних форм поведінки та спілкування і, зокрема, духовної специфіки культурної творчості. Сьогодні традиції продовжують жити розвиток цього жанру, але чимало сучасних митців поступово стають домінантами в розвитку цього жанру, поєднуючи традиції з новітніми мистецькими стилями та виразними мовами.

Таким чином, український натюрморт є динамічною структурою, що містить глибинні пласти доісторичної пам'яті, яка символічно проявляється в різних формах та образах і фіксує в певній символічній формі знання, етнічну та національну ідентичність від початку людської історії.

Висновки до розділу 1

Під час дослідження теоретичної та методичної літератури, були розглянуті основні характеристики становлення натюрморту: його різновиди, композиція, яка складається з трьох видів ритму (лінійний, тональний і хроматичний); визначили, що колір - це основа живопису. Що самостійний жанр живопису був створений голландськими художниками у 17 столітті. Розглянули особливості ставлення українського натюрморту 20-21 століття.

Отже, натюрморт - це "не лише мистецька спроба", а й цілий світогляд. Світ предметів - це людський світ, який ми створюємо, формуємо і в якому живемо. Саме тому натюрморт - це жанр, який несе в собі глибокий зміст, незважаючи на зовнішню скромність його мотивів. Використовуючи повсякденне життя як сюжет, ми можемо відчувати тепло повсякденного контакту з людьми і доторкнутися до їхнього життя так, як це неможливо на збільшеному малюнку. Звичайно, предмети на картині не завжди беруть участь в "урочистому" жанрі натюрморту, але вони часто оживляють, наповнюють приміщення в кімнатних зображеннях, іноді відіграють не меншу роль, ніж люди в жанрових та історичних картинах, і, нарешті, супроводжують постаті в портретах.

Колір є основа живопису. Кольорит - співвідношення кольорів, які утворюють єдність і є естетичним вираженням барвистого розмаїття дійсності. Він має широкий спектр характеристик : відтінок, світлота і насиченість.

Живопис натюрморту, як самостійний жанр мистецтва, має великий живописний потенціал. Натюрмортний живопис відтворює не тільки зовнішню матеріальну сутність предметів. Поряд із конкретним зображенням предметів, натюрмортний живопис може в образній формі передати важливі аспекти життя, відобразити епоху і важливі історичні події. Художники свідомо обирають предмети, які вони зображають у своїх натюрмортах, щоб висловити свої погляди і передати свої ідеї.

РОЗДІЛ 2. Методика виконання кваліфікаційної роботи на тему "Квітковий натюрморт в олійному живописі"

2.1 Особливості олійного живопису при створенні натюрморту

За чотири роки навчання на факультеті мистецтв, ми опанували різні жанри, серед яких натюрморт. Натюрморт - основа для розуміння композиції та ключ для створення чогось нового.

Будь-яка технологія - це набір точних знань і низка дій. У випадку з олійним живописом техніка включає наступні процеси: створення витвору мистецтва з основних матеріалів, таких як полотно, фарби та розчинники. Це є станковий живопис, робота яка виконується на станку (мольберті) [16].

Основою художньої творчості є здатність художньої творчої уяви. Уява дає нам можливість бачити світ в образах, відтворювати їх і перетворювати в образи — наше уявлення про світ, художнє бачення, враження та фантазії. У художньому творі можна лише втілити художній образ. Коли ми говоримо про художній образ у мистецтві, слід пам'ятати, що художній образ – це не просто кінцевий результат творчості. Весь творчий процес пов'язаний із зображенням. Це уява кожного художника і його художнє бачення світу.

Традиційно мистецтво зображення предметів було невід'ємною частиною певних живописних творів ще до появи натюрморту як жанру. Причому роль зображуваних предметів зазвичай не обмежувалася прикрашанням основного змісту картини. Залежно від історичних умов і соціальних особливостей періоду, натюрморт постійно змінювався. І в залежності від історичних умов та соціальних особливостей того чи іншого періоду, вони завжди брали участь у створенні художнього образу і доповнювали його естетичними та філософськими елементами. З моменту свого виникнення натюрморт відображав ставлення людей до навколишнього світу і предметів, які є частиною людського життя. Цей світ в обмежених рамках полотна дає глядачеві можливість спостерігати за різними предметами, їх формами, кольорами та змістом. Натюрморт пов'язаний з інтересом людей до речей, які

складають повсякденне життя. До них відносяться меблі, посуд, їжа та туалетні приналежності. Це все те, що супроводжує людину протягом усього її життя. Про професійну компетентність художника прийнято судити за ступенем переконливості його зображень.

Створюючи натюрморти, художники стикаються з різними творчими викликами. Це пов'язано з тим, що недостатньо просто скопіювати форму предмета в натурі, а потрібно творчо осмислити і образно передати враження від природи. У цьому процесі завжди задіяна індивідуальна особистість художника, а також його думки з зорової та образної пам'яті. Творча активність художника виражається в захопленості своєю роботою, прагненні до новизни, творчому вирішенні композиції, пошуку необхідних засобів виразності і використанні відповідних технік. Відповідні техніки виконання, засновані на знаннях і навичках [6].

Основними інструментами художньої уяви в натюрморті є композиція, лінія і маса, колір і світло, характер контурів, які забезпечують гнучкість живописної мови. Композиція ґрунтується насамперед на балансі кольорових тонів [17]. У живописі велика увага приділяється сприйняттю кольору, оскільки один і той самий колір сприймається по-різному в різних середовищах. На червоній рівно пофарбованій кулі колір скрізь однаковий, але нам здається, що він різний: у тінях один, у напівтінях - інший, у світлих місцях - ще інший і т. д.

Отже, колір є основним засобом виразності в натюрморті. Його виражальна сила, здатність пробуджувати різні почуття, посилює чуттєвість зображення і визначає широкі зображально-декоративні можливості мистецтва живопису. У роботах він створює цілісну систему (колорит). Зазвичай використовується кілька взаємопов'язаних кольорів та їх відтінків - колірна гама [16]. Колористична композиція, як система розташування і взаємозв'язку кольорових плям, створює відповідну кольорову єдність твору і водночас впливає на хід глядацького сприйняття. Ще одним засобом виразності в натюрморті є малюнок. Це спосіб, за допомогою якого лінія і світлотінь разом з

кольором ритмічно організують композицію зображення. Лінія розділяє об'єми і є конститутивною основою форми в живописі, відтворюючи контур предмета в цілому або в деталях і виявляючи його дрібні елементи.

2.2 Значення пошукового матеріалу та етюдів до кваліфікаційної роботи.

Створення картини - це тривала робота, яка вимагає багато часу. Для створення будь-якого художнього твору необхідні дослідження і накопичення матеріалу, пов'язаного з обраною темою.

Робота над картиною починається із задума, який являється основою створення твору. Витоки його складні, різноманітні, індивідуальні: тут зливається життєвий досвід, внутрішній світ художника, його ідейні позиції, художні схильності, зорові враження [17].

Після визначення концепції, пошуку образів, вибору матеріалів і перегляду репродукцій видатних художників, що спеціалізуються на натюрморті, а також вивчення необхідних методичних документів визначаються етапи та організація роботи по створенню твору в наступному порядку:

Перший етап. Коли задум прояснився, створилося конкретне візуальне уявлення про майбутній твір, починаються пошуки його образотворчого вираження, komponування ескізів (Рис.Б.2.1). При цьому продовжує розвиватися, заглиблюватися, змінюватись і задум, знаходячи все більшу стрункість та глибину. Звичайно, сюжетний задум повинен включати елементи образотворчого рішення - основу композиції та колориту. У початковій роботі над ескізом вся увага звертається на те, щоб якнайглибше виявити основну ідею [8].

Другий етап. Він йде паралельно першому - кольористична розробка. Замислюємо колірний лад, основи колірних плям, їх співвідношення та переходимо до наступного етапу - розробка пошукових колірних етюдів

(Рис.Б.2.2). В ході виконання етюдів відпрацьовувались різні варіанти освітлення, залежно від якого змінювались контрасти та теплохолодність. Серед яких обрано остаточний варіант колористичного рішення твору.

Виготовлення картону (малюнок картини, виконаний у форматі майбутньої картини). В картоні ведеться детальна робота над композицією, а також формою та конструкцією предметів. Велика увага приділяється тональному розбору композиції в цілому, уточнюється формат (Рис.Б.2.3).

Таким чином, творчий процес складається з важливих етапів - від дослідницького ескізу до висування накартоні. Кожен етап має свої цілі та завдання, вимагає навичок та вміння працювати з композицією, методикою та мистецтвознавчою літературою і є важливим кроком на шляху до розкриття творчого задуму художника.

2.3 Послідовне виконання оригіналу "Квітковий натюрморт"

Після того, як визначено суть пошукового матеріалу, наступним кроком є продовження роботи. Після завершення та остаточного затвердження ескізу настає важливий і завершальний етап роботи над твором - створення оригіналу. Основними етапами є:

Перший етап. Переноситься зображення з картону на іншу сторону паперу за допомогою ксерокса, вікна або скла. Потім зображення переноситься шляхом обведення вугільним олівцем. На цьому етапі малюнок повинен бути точним, щоб не відхилятися від ліній, інакше при перенесенні на полотно малюнок не буде відображатися. Далі, для перенесення малюнка на полотно, поверх малюнка кладуть шматок картону, точно вирівнюють, щоб він не змістився, а потім обводять олівцем по контуру. Далі малюнок допрацьовується з точки зору його складових, характеру і форми окремих предметів і візерунків, їх розміщення в просторі (Рис.Б.2.4).

Другий етап. Виконання роботи в матеріалі (перша прописка) слід виконувати рідкою фарбою, використовувати розріджувачі (Рис.Б.2.5). Головна задача цього етапу знайти великі тонові співвідношення в композиції натюрморту. Далі виконуємо другий підмальовок з використанням кольору, задача якого знайти гармонійні поєднання великих колірно-тонових співвідношень (колорит). Підмальовок починаємо з головного предмету в натюрморті - букет квітів. Це центральний та найголовніший предмет на столі, тому він буде наяскравішим у композиції. Важливо правильно визначити колір об'єкта. Для цього завжди слід порівнювати плями та розглядати роботу з відстані кількох метрів. У роботі слід враховувати площинність. Контраст найсильніший у центрі композиції і поступово стає тьмянішим від центру.

Третій етап. Необхідно враховувати уточнення форми, детальне моделювання, світло, півтони, розкладання на тіні, характер віддзеркалень і освітлення (Рис.Б.2.6). Об'єкти слід малювати по відношенню один до одного і до композиції в цілому. Працювати над кожним об'єктом маленьким пензликом, ретельно підбираючи кольори.

Четвертий етап. Завершення роботи, уточнення компоновання, розстановка акцентів, особливо композиційного центру роботи (виділення головного сюжету). Сприйняття цілісного погляду на роботу, відзначаючи, що всі елементи картини підпорядковані одному цілому (Рис.Б.2.7).

П'ятий етап. Завершальний етап роботи є оформлення (Рис.Б.2.8). Без оформлення роботи кінцевий результат і якість роботи були б неможливими. Використання рамок для оформлення дозволило зібрати і завершити роботу з високим ступенем досконалості.

Визначено основні етапи виконання оригінальної картини. Послідовність виконання картини забезпечує виконання основних завдань: композицію натюрморту, загальне сприйняття образу предметного середовища та відтворення творчого задуму художника.

Висновки до розділу 2

З вищесказаного можна зробити наступні висновки:

- основними інструментами художньої уяви в натюрморті є композиція, лінія і маса, колір і світло, характер контурів, які забезпечують гнучкість живописної мови;

- композиція ґрунтується насамперед на балансі кольорових тонів. Тому, колір є основним засобом виразності в натюрморті. Його виражальна сила, здатність викликати різні емоції посилює чуттєвість зображення і визначає широкі зображально-декоративні можливості мистецтва живопису. У своїх роботах створює цілісну систему (колорит);

- у творчій композиційній роботі над твором спочатку знаходять і створюють образ засобами конструктивного і декоративного вирішення композиції: сюжету, співвідношення діючих персонажів і груп, колориту і колірного контрасту. На другому етапі роботи розкривається вся глибина змісту, внутрішній світ головних і другорядних персонажів, їхні характери і стосунки.

Також під час виконання оригіналу роботи на тему "Квітковий натюрморт в олійному живописі", я мала можливість активно використовувати свої художні навички, застосовувати техніки, яких навчилася в університеті, застосувати всі свої знання з методики викладання та продемонструвати свої творчі здібності в подальшому.

Кваліфікаційна робота виконувалася за певною методикою. Тому важливо розуміти порядок виконання композиції та дотримуватися рекомендацій методики при роботі, це допоможе заощадити час, не заплутавшись. А отже, допоможе творцям успішно реалізувати свої ідеї.

Методика є важливим елементом у майбутньому житті студентів, допомагає їм реалізовувати творчі проекти, сприяє розвитку їхніх художніх здібностей, тісно пов'язана з їхніми педагогічними навичками та має значний вплив на навчальний процес.

ВИСНОВКИ

Дізналися, що походження натюрморту виник в Голандії в 17 столітті. Та розглянули його різновиди: букет, "завтрак" та "завтрак з рибою", кухоний натюрморт, тональний, розкішний, ванітас, обманка, мисливські натюрморти.

Творчу роботу над картиною можна поділити на дві стадії: перша - побудова сюжетно-композиційного центру з метою вираження ідейного змісту й загального трактування живописно-художнього образу; друга - психологічна робота, узагальнення, типізація, що дає можливість поглибити ідейну суть твору.

Сформулювали, що колір є основою живопису, розібрали його властивості: відтінок, насиченість, світлість, ахроматичні кольори. Що сприймання кольорів залежить від їх оточення у природі, на картині; і в живопису, порівнюючи один колір з іншим, потрібно добиватися таких же співвідношень як і в натурі.

Проведено аналіз історії натюрморту і визначено, що протягом століть він змінювався і трансформовався, знаходячи нові форми вираження, пристосовуючись до віянь часу або, навпаки, порушуючи всі норми.

Розібрали основи композиції, такі як закон єдності змісту і форми; закон цілостності, закон типовості; закон контрастів; закон підпорядкування всіх закономірностей і засобів композиції ідейному задуму.

Створивши сюжетно-тематичний центр художнього твору кольором і тоном, художник усі інші частини композиції підпорядковує їм. Завдяки знання законів композиції, ми уникли неточності у роботі, яка може порушувати цілісність простору й колориту. Виконання, наприклад у натюрморті, одного з предметів заднього плану світлішим і об'ємнішим, ніж сусідні, виведе його на передній план, то є порушенням цілісності простору.

Визначили ідейний зміст творчої роботи та розробити пошуковий матеріал до композиції натюрморту.

Розглянути етапи виконання творчої роботи під назвою "Квітковий натюрморт".

Таким чином, натюрморт можна розглядати як особливий погляд художника на неживий світ - простір, створений, сформований і освоєний людиною. Натюрморт не просто зображує предмет. Через предмет він може виражати бачення творчості, вирішувати різноманітні естетичні проблеми та матеріалізувати думку. У цьому відношенні предмет є образною мовою, за допомогою якої художник виражає себе. Для того, щоб використовувати характеристики предметів для вираження ідей, об'єкти свідомо підбираються і розташовуються так, щоб надати твору бажаних ідейно-сміслових конотацій. Відтворення предметного світу в натюрморті має самостійну художню цінність, але водночас приховує складні символічні та алегоричні значення і намагається створити у глядача ланцюжок асоціацій. Це робить його жанром глибоко значущим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко Ю. М., Бойко Г. В. Понятійно-термінологічний словник з культурології та художньої літератури, 2012. С. 162.
2. Бучинський С.Л. Основи грамоти з образотворчого мистецтва. "Радянська школа" 1981. С. 180.
3. Виппер Б.Р., «Проблема та розвиток натюрморту», 1922. С. 384.
4. Виппер Б. Р. «Нариси голландського живопису епохи розквіту», 1962. С.456.
5. Виппер Б. Р. «Проблема розвитку натюрморту», 2005. С. 380.
6. Дьомин Г. С. Художественный образ в живописи, 2011. С. 179-185.
- 7.Євтих С. Ш. Живопис натюрморту. Харків: методичні вказівки до практичних занять, 2003. С. 18.
8. Кузин В.С. Начерки і замальовки,1981. С. 161.
9. Панксенов П.П. Живопис, форма, колір, зображення. Київ: видавничий центр Академія, 2008. С. 228.
10. Русских Ж.Л. Історія розвитку і ставлення натюрморту як вид образотворчого мистецтва, 2015. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-razvitiya-i-stanovleniya-natyurmorta-kak-vida-izobrazitelnogo-iskusstva>
11. Скляренко, Г. Я. Живопис. Енциклопедія Сучасної України, 2009. С. 189.
12. Скрипник Г.А. Історія українського мистецтва Том 5. Мистецтво 20 століття Київ, 2007. С. 1048.
13. Тарасов Ю. А. Голландский натюрморт XVII века, 2004. С. 166.

14. Топал Р.А. Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва, Київ: художник, 2001. С. 311.
15. Фехнер Е.Ю. Голландський натюрморт 17 століття, 1981. С. 175.
16. Щипанов А. Художнику-аматору, 1970. С. 168.
17. Щипанов А.С. Юним любителям пензлям і резця, 1981. С.414.
18. Helene E. Roberts. Vanitas Encyclopedia of Comparative Iconography: Themes Depicted in Works of Art Routledge, 2013. С. 1096.
19. Hans-Joachim Raupp. Stilleben und Tierstücke. Niederländische Malerei des 17. Jahrhunderts der SØR Rusche-Sammlung. LIT Verlag Münster, 1995. С. 364.
20. Julie Berger Hochstrasser. Still Life // Dutch Art: An Encyclopedia / Sheila D. Muller. Routledge, 2013. С. 368.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Рис.А.1.1 П. Клас "Трубки і жаровня"

Рис.А.1.2 Пітер де Пюттер "Риби і кувшин на столі"

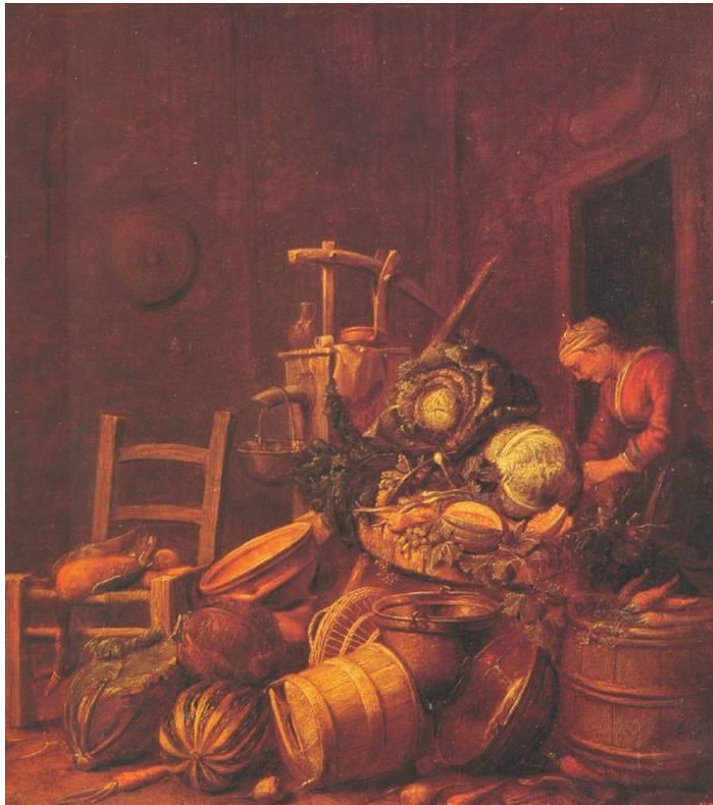

Рис.А.1.3 Франсуа Рейкхальс "Кухня"

Рис.А.1.4 Ян Давидс де Хем

Рис.А.1.5 Якоб де Хейн "Квіти в вазі"

Рис.А.1.6 Х. Стенвейк "Ванітас"

Рис.А.1.7 Самюел ван Хогстратен. «Тромпе l'œil»

а)

б)

Рис.А.1.8

а) Виллем Клас Хеда "Натюрморт зі срібним глечиком і пирогом"

б) Питер Клас "Натюрморт із сільничкою"

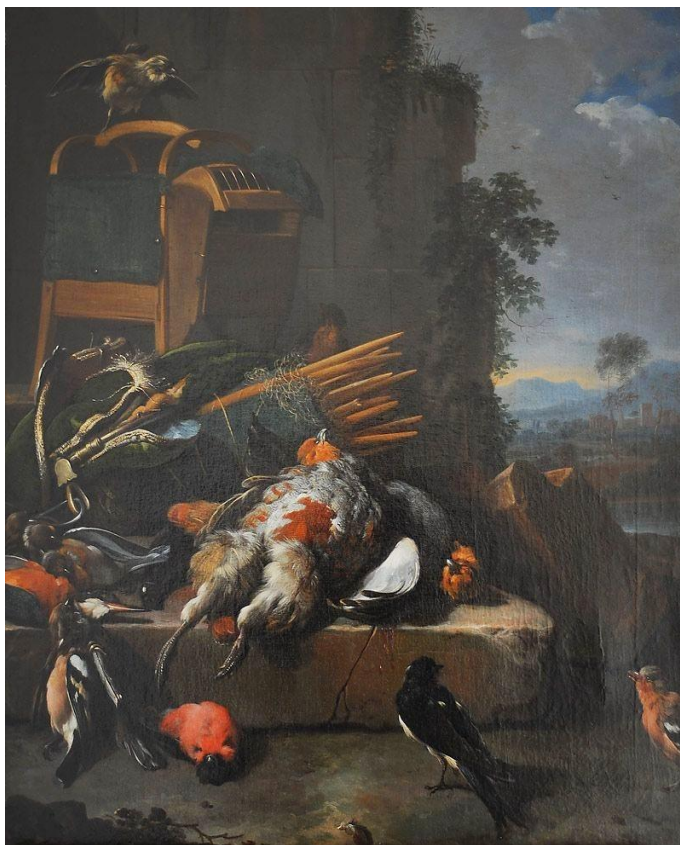

Рис.А.1.9 Мельхіор де Хондекутер

Рис.А.1.10 Ян Батіст Венікс

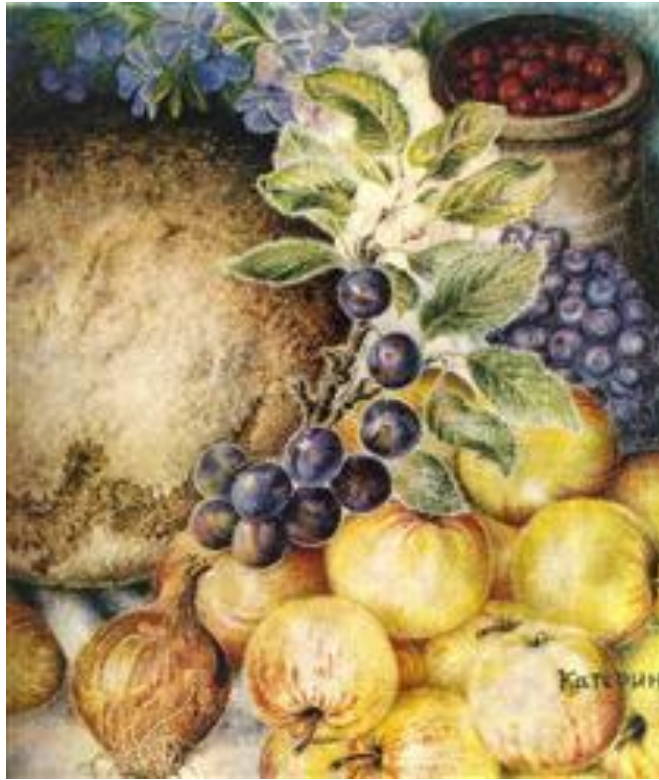

Рис.А.1.11 К. Білокур "Натюрморт з хлібом"

Рис.А.1.12 К. Білокур "Кавун, морква, квіти"

Рис.А.1.13 Т. Галькун "Пасхальний натюрморт"

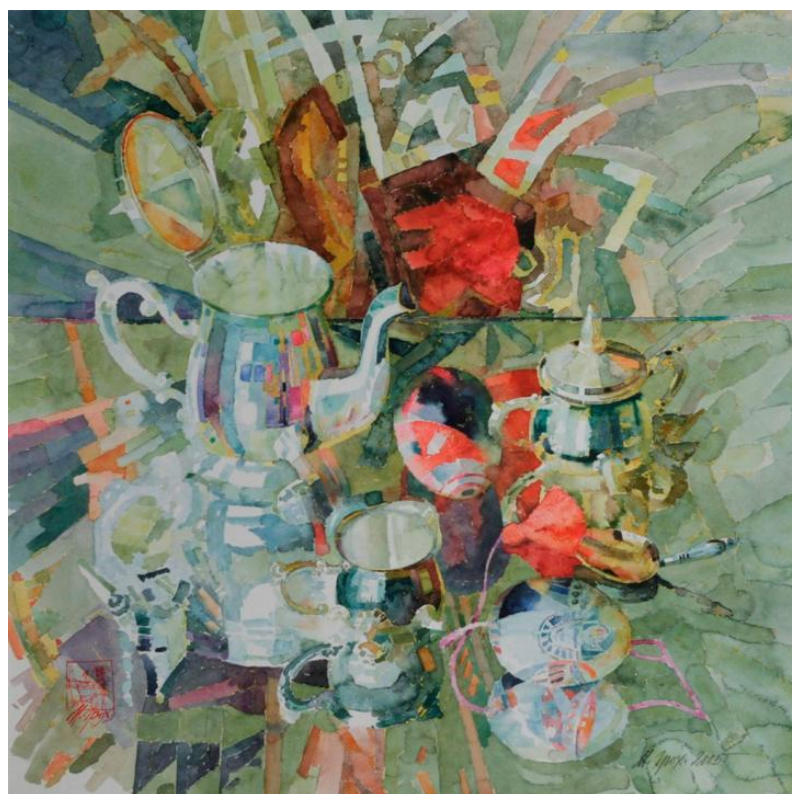

Рис.А.1.14 М. Грох "Натюрморт з металевим посудом і писанками"

Рис.А.1.15 М. Грох "Натюрморт з лимоном"

Рис.А.1.16 Ю. Камішний "У лісника"

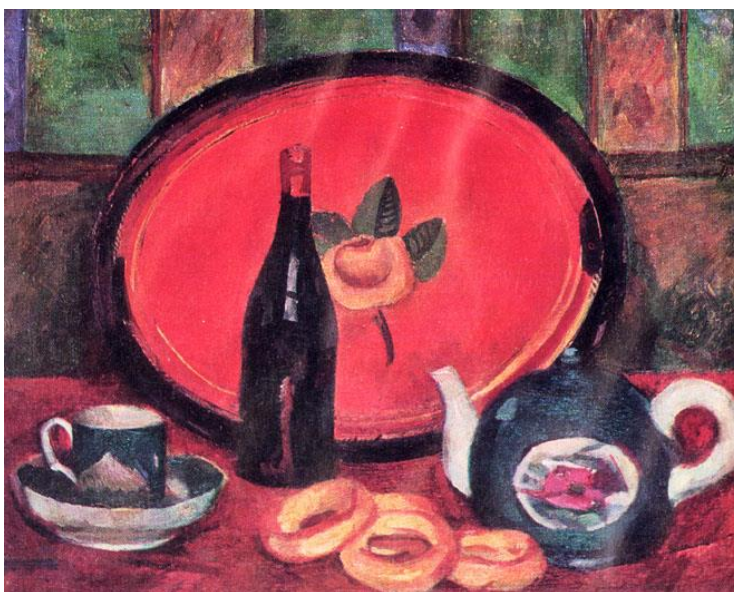

Рис.А.1.17 П. Волокидін "Натюрморт з червоним підносом"

Рис.А.1.18 А. Ерделі "Натюрморт з гітарою"

Ілюстрації до розділу 2

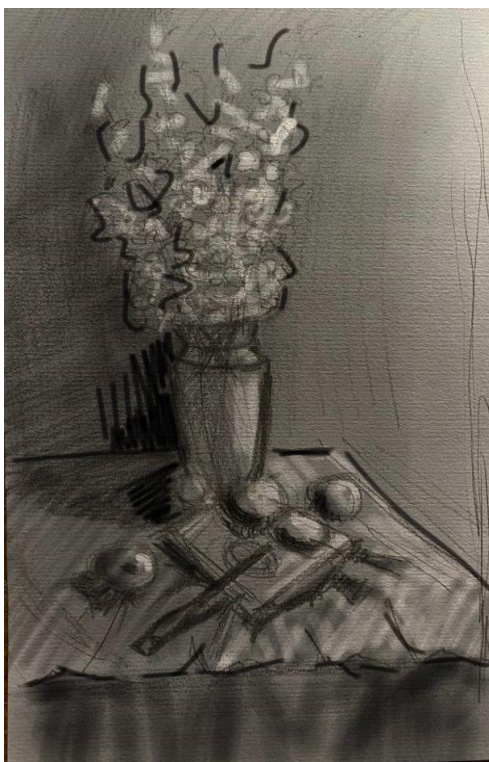

Рис.Б.2.1 Пошукові композиційні начерки і замальовки

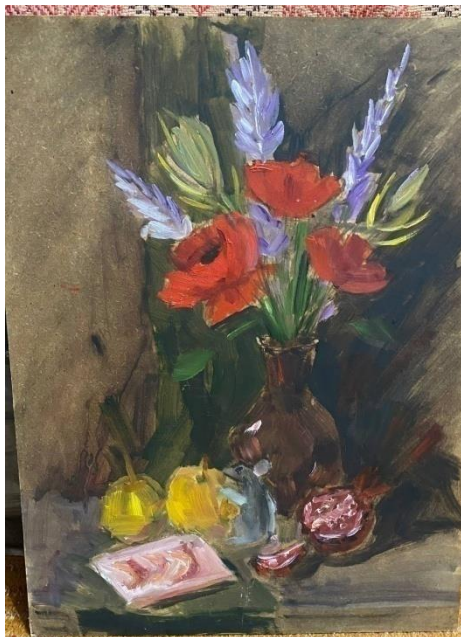

Рис.Б.2.2 Пошук кольористичного вирішення

Рис.Б.2.3 Розробка картону

Рис.Б.2.4 Перенесення картону

Рис.Б.2.5 Перша прописка

Рис.Б.2.6 Уточнения, моделирования

Рис.Б.2.7

Рис.Б.2.8